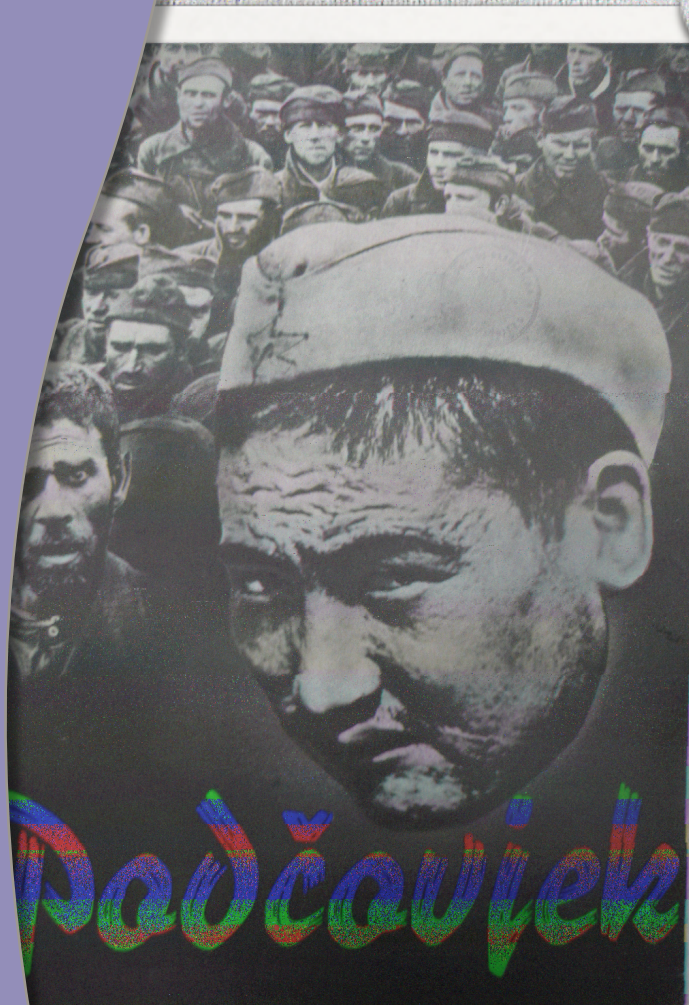

Nenad Perošević
Miloš Vukanović

Propaganda tokom Drugog svjetskog rata

Ključno pitanje

U kojoj mjeri je propaganda uspješno ostvarivala svoje ciljeve tokom Drugog svjetskog rata na prostoru Jugoslavije?

Tema

Tema radionice su propagandni posteri različitih frakcija tokom Drugog svjetskog rata u Jugoslaviji. Radionica obuhvata samo dio postera nekoliko frakcija, koje su bile aktivne na teritoriji Jugoslavije tokom Drugog svjetskog rata. Posteri i pamfleti su dobar način da se prikažu onovremena politička i ideološka ubjeđenja, kao i njihovi ciljevi. Propaganda, pretežno, vrši promociju tako da je istina određene frakcije jedina i neprikosnovena. Neke poruke sa ovih postera su u upotrebi i dan-danas.

Ciljevi:

Kroz direktan pristup istorijskim izvorima, učenici će steći nova znanja o Drugom svjetskom ratu. Bolje će razumjeti neke poruke i simbole tog vremena, kao i oblik i funkciju propagandnih metoda različitih frakcija. Poruke i simboli koji su prezentovani na ovim posterima univerzalni su za cijelu Evropu tog vremena.

Ishodi učenja:

- Učenici će steći znanja o dijelu propagande nekih frakcija na teritoriji Jugoslavije tokom Drugog svjetskog rata.
- Učenici će steći osnovna znanja o pojmu *propaganda*.
- Učenici će analizirati istorijske izvore.
- Učenici će ocjenjivati razlike i sličnosti poruka i simbola različitih frakcija.
- Učenici će interpretirati izvore, napraviti analizu poruka koje izvori šalju, te odrediti njihove ciljeve i namjenu.

Uvod

Propaganda i politički plakat

Pod terminom propaganda podrazumijevamo se uticaj na ljudsku svijest i emocije, sa ciljem da se putem posebne komunikacije izmijene stavovi određenih lica, grupa ili naroda. Propaganda se obraća i razumu i ošecanjima, da bi se narod ili određena grupa, čija su ošecanja probuđena, osvojili ne samo trenutno, već na duži period. Poruka mora biti jaka, upečatljiva i trajno usađena u svijest.

Propagandu možemo definisati i kao pokušaj da se utiče na što veći broj ljudi kako bi se oni naveli da promijene mišljenje ili pak da ga zadrže, da bi djelovali na određeni način. Jedan od vidova propagande su plakati.

Savremeni politički plakat nastao je za vrijeme Prvog svjetskog rata kada je odigrao veliku ulogu u komunikaciji države sa narodom. Plakat je najprije podstrekivao rodoljublje i nacionalni moral. Sve poruke ispisane su krupnim, uočljivim slovima, a slike su snažne i upečatljive, jarkih boja, kako bi ostavile što jači utisak.

Politički plakat je imao sljedeće zadatke: demaskiranje neprijatelja (spoljašnjeg i unutrašnjeg), gajenje mržnje prema neprijatelju, podsticanje otpora kod naroda, ukazivanje na građanske dužnosti. Plakati su se koristili i da bi se poslala poruka stanovništvu na koje se nije moglo uticati na drugi način. U Jugoslaviji je u ovom periodu bilo dosta nepismenog ili polupismenog stanovništva i obraćanje putem plakata bio je jedini način da poruka stigne do njih.

Značajna je karakteristika plakata, koju nemaju ostali vidovi propagande, produženo vrijeme izlaganja na širokoj teritoriji. Ono na šta se posebno obraća pažnja je i mjesto objavljivanja plakata. Najčešće su to bile zanatlijske, trgovačke, ugostiteljske radnje, zgrade državne uprave, kafane, bioskopi, hoteli, knjižare.

Uputstva za predavača:

Na početku časa predavač otpočinje radionicu *pitanjima za zagrijavanje*, pitajući učenike sljedeća pitanja o propagandi:

1. Što je prema vašem mišljenju propaganda?
2. Koji oblici propagande danas postoje?
3. Koji su prvi oblici propagande?

Nakon *zagrijavanja* predavač daje učenicima da čitaju Uvod.

Aktivnost 1:

Predavač dijeli učenike u 4 grupe. Predavač ima 5 tipova postera (pronjemački, antikomunistički, antisaveznički, antipartizanski, propartizanski), ali ne pokazuje učenicima kojem tipu koji poster pripada. Predavač promiješa postere i daje svakoj grupi da nasumično odabere 5 postera. Svaki poster sadrži kratko objašnjenje. Predavač sam bira da li će učenicima dati objašnjenja na korišćenje. Predavač, takođe, daje učenicima pitanja koja će im pomoći pri analizi postera.

Pitanja:

1. Koje poruke šalje poster?
2. Koji su simboli prisutni (ako postoje) na posteru?
3. Koje emocije podstiče poster?
4. Kojoj frakciji pripada poster?

Dok učenici analiziraju postere, predavač crta dolje navedenu tabelu na školskoj tabli..

Pronjemački	Antikomunistički	Antisaveznički	Antipartizanski	Propartizanski

Nakon analize postera, svaka grupa daje kratko objašnjenje za svaki od 5 postera koji su dobili. Na kraju, zalijepe poster u kolumnu kojoj misle da pripada.

Na kraju Aktivnosti 1 predavač organizuje diskusiju o sličnostima i razlikama u porukama i simbolima svakog tipa postera.

Aktivnost 2:

Svaka grupa učenika mora da nacrti sopstveni prosaveznički poster, koristeći poruke i simbole koje smatra najbitnijim za takav tip postera. Grupe potom prezentuju svoje radove i objašnjavaju poruke i simbole koje su koristili u crtežu.

Predavač može da završi radionicu diskusijom i poređenjem propagande tokom Drugog svjetskog rata i danas.

45
minuta

Pronjemački poster iz Srbije
22. 06. 1941.
Godišnjica evropske borbe za slobodu
Evropa opet brani svoju kulturu od najezde sa istoka

Arhiva zemaljskog muzeja, Sarajevo

Pronjemački poster iz Hrvatske
Zaštite može Hrvatska naći samo i jedino
NA STRANI NJEMAČKE
Katalog izložbe Svjedoci dubrovačke povijesti 1918-1995,
Dubrovnik, 2010

Pronjemački poster iz Hrvatske
BOLJŠEVIZAM bi također bio kraj za nas Hrvate
Od toga nas može spasiti samo Njemačka i složna borba

Katalog izložbe Svjedoci dubrovačke povijesti 1918-1995,
Dubrovnik, 2010

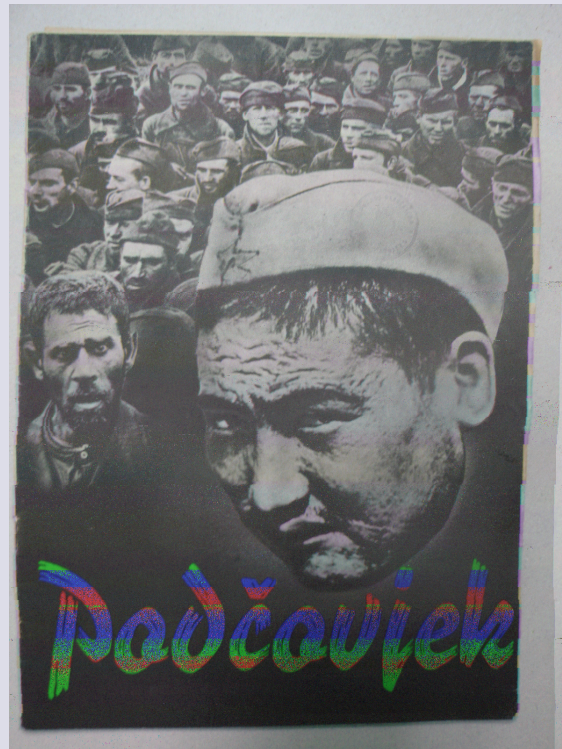
Pronjemački poster iz Srbije
Njemačka je jedini pouzdani bedem protiv
boljševizma

Kosta Nikolić, Nemački ratni plakat u Srbiji 1941-1944, Nova Pazova, Bonart, 2000, str. 74

Antikomunistički poster iz Srbije
Sve preko tvojih leđa, Srbije
 Prijateljski susret dvojice srboždera (Tito i Staljin)

Kosta Nikolić, Nemački ratni plakat u Srbiji 1941-1944, Nova Pazova, Bonart, 2000, str. 74

Antikomunistički poster iz Hrvatske
Podčovjek (komunista azijskog porijekla)

Narodni muzej Crne Gore, Arhiv, Zbirka dokumenata NOB-a

Antikomunistički poster iz Hrvatske
Što ti je draže:
Miran rad ili boljševičko nasilje!

Katalog izložbe Svjedoci dubrovačke povijesti 1918-1995, Dubrovnik, 2010

Anti Antikomunistički poster iz Slovenije
Banditi pripravljajo put boljševizmu.
Pobjegnite od tih podljudi!

_____ / | | | /
 / | - - / (27.05.2013. 15:38)

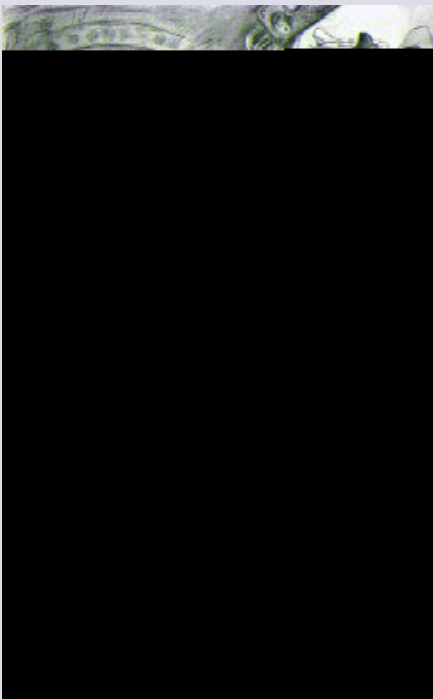
Antisaveznički poster iz Slovenije
Boljševička Evropa JALTA SMRT NARODA

:/ 3. /- 2 F3AA CM/
T2DSV RV CI/AAAAAABM3 /K PR 2 U / 1600/
D21.
(27.05.2013. 18:10)

Antisaveznički poster iz Srbije
Anglosaksonci su i po drugi put izdali Srbe

:/ 6. /-1 60PM Q/
T2DSQ 87 NI/AAAAAABM2 / RP8 3 / 1600/D10.
(27.05.2013. 18:10)

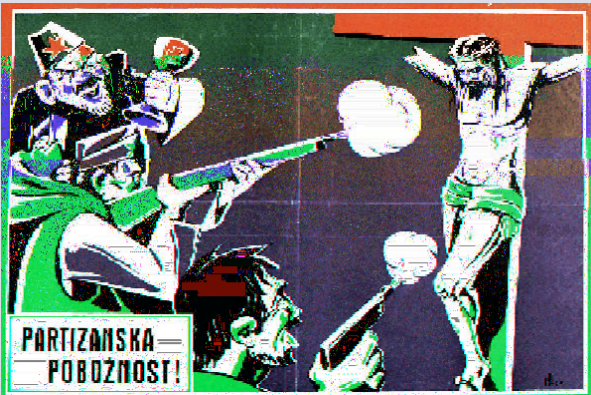
Antisaveznički poster iz Slovenije
SAD blagosilja Evropu

:/ 4. /-J3V 7DLPM 4/
T2DSTP E I/AAAAAABM24/S D ANV6 / 1600/D15.
(27.05.2013, 17:49)

Antisaveznički poster iz Srbije
ZAŠTO?

Kosta Nikolić, Nemački ratni plakat u Srbiji 1941-1944, Nova Pazova, Bonart, 2000, str. 37

Antipartizanski poster iz Slovenije
Partizanska pobožnost

:/ 3. /- 2 F3AA CM/
T2DSV RV CI/AAAAAABM3 /KPR 2 U / 1600/
D21.
(27.05.2013. 18:10)

Antipartizanski poster iz Slovenije
Vaša vjera je u opasnosti

:/ 6. /-1 60PM Q/
T2DSQ 87 NI/AAAAAABM2 / RP8 3 / 1600/D10.
(27.05.2013. 18:10)

Antipartizanski poster iz Srbije
OSLOBODILAC? NE NIKADA...

Arhiva zemaljskog muzeja, Sarajevo

Antipartizanski poster iz Srbije
Srbija je u antikomunističkom frontu

Kosta Nikolić, Nemački ratni plakati u Srbiji 1941-1944, Nova Pazova, Bonart, 2000, str. 37

Propartizanski poster iz Slovenije
Za posljednji udar SVI!

:/ 6. /- 6 TR /
T2DS D 2 I/AAAAAABM5 /E 6PC45K 0/ 1600/P13.
(27.05.2013 18:20)

Propartizanski poster iz Hrvatske
Svi u borbu za slobodu HRVATSKE!

:/ / /F :P
(27.05.2013 18:20)

Propartizanski poster iz Slovenije
Svi zgrabimo oružje!!

:/ 4. /-BSF TEV /
T2DS I/AAAAAABM7A/ 9 G92 JK4/ 1600/
0001702 0. (27.05.2013 19:40)

Propartizanski poster iz Slovenije
Crvena armija je dobrodošla na naše tlo!

:/ 6. /-GH RG121P /
T2DS I6 0I/AAAAAABM6I/ 5N / 1600/P20.
(27.05.2013 19:40)